

UDDRAG AF BREVVEKSLINGEN MELLEM N. F. S. GRUNDTVIG OG H. R. CARLSEN

Ved *Poul Møller.*

Hofjægermester Hans Rasmussen Carlsen til Gammelkjøgegaard havde tre Søstre, af hvilke den ældste, Marie, først var gift med Godsejer Harald Toft til Rønnebæksholm og anden Gang fra 1851 til sin Død 1854 med N. F. S. Grundtvig (hvem hun fødte Sønnen Frederik Lange Grundtvig), mens den mellemste, Jutta, 1850 blev gift med Grundtvigs nære Ven, Præsten Peter Rørdam. Carlsen var saaledes ved Familieforbindelser knyttet til den grundtvigske Kreds, som han i Forvejen stod nær. Med sin særprægede Personlighed blev han dog aldrig egentlig »Grundtvigianer«, men hævdede i mange Spørgsmaal sine egne Meninger over for Grundtvig og hans Tilhængere.

Et godt Billede af Forholdet mellem Grundtvig og Carlsen giver deres Korrespondance.¹⁾ I den behandles saavel politiske og kirkelige Problemer som Emner af privat Natur, f. Eks. Ordningen af Boet efter Marie Grundtvig. Denne sidste Kategori Breve, i hvilke Korrespondenten udelukkende fremtræder som Ven eller som Familienmedlem, kan ganske vist have stor Betydning for Forstaaelsen af det personlige Forhold mellem Grundtvig og Carlsen; men af Pladshensyn er her dog kun medtaget Breve af mere almindelig Interesse, det vil først og fremmest sige Breve med politisk Indhold.

Carlsen til Grundtvig: 1848 ²⁹/₈.

Rønnebæksholm den 29de August 1848. —

Deres Høierværdighed

Hr. Pastor Grundtvig!

I Deres Brev af 15^e August har De udtalt Dem om hvorledes De finder at danske Selskab burde indrettes og bestyres. — Heri er jeg ganske enig med Dem, om det end maaske vil holde haart nok at give Bestyrelsen en saadan Uafhængighed som De anseer for fornøden. — Jeg indseer nu ret vel at Deres Hensigt er den, at gjøre den offentlige Mening, der hidtil her, som andensteds har

¹⁾ Grundtvigs Breve til Carlsen (16 Breve, omfattende Aarene 1852—66) opbevares i Arkivet paa Gammelkjøgegaard (H. R. Carlsens Privatarxiv: Familiebreve Nr. 475—490), mens Carlsens Breve til Grundtvig (23: 1848—67) findes blandt de Grundtvigske Papirer i Rigsarkivet (Fasc. 472). — Af Korrespondancen kan det ses, at nogle Breve formentlig maa være gaaet tabt; de opbevares i hvert Fald ikke sammen med de øvrige.

faaet sin Retning og sit Tilsnit, i og udenfor Regjeringen, største-deels fra den lærde Skole, til en sund dansk Dom om hvad Ret og Rigtigt kan være, men sandt at sige troer jeg at det kan være vanskeligt at bringe M a n g e a n d r e ind i et dansk Selskab og bringe dem til at gaae løs paa Sagen i sin Almindelighed ved at forestille dem at de ere besatte af en fremmed Aand. — Og det af den Grund at hvis de havde Øie for hvor de stode ville de vel af sig selv unddrage sig den fremmede Indflydelse. — Jeg mener derfor at det er nødvendigt strax ved Stiftelsen at angive visse bestemte Retninger hvori Selskabet vil arbeide, uden at dette behøver at udelukke at det kan vende sig til andre Sider om fornødent gjøres. —

Jeg har, efter at have talt med Nogle om Sagen i Almindelighed, intet Haab om at vor Stræben i det Hele strax vil kunne bære synderlig Frugt og navnlig troer jeg ikke det er muligt at virke paa Valgene i den Retning; man maa saa stole paa hvad den danske Aand, ubevidst for Folk, kan virke. — Derimod troer jeg at man slog paa en Stræng, som ville klinge godt i den danske Almues Øre, naar man stiftede et Selskab for at skabe eller skaffe en dansk Folkeskole. — Det er jo ogsaa dette, som Deres Høierværdighed selv anseer for det meest Fornødne og som vist maa sættes mod den lærde Skole, naar man vil udrette noget Grundigt. — For derfor strax at have et Udgangspunkt har jeg formaaet Pastor B o y e s e n²⁾ til at skrive en Ansøgning til Kongen om at bevare Planen til Sorø Høiskole og at paaskynde dens Udførelse. — Denne Ansøgning lader jeg trykke og sender den om i Rigets forskjellige Dele med Anmodning til gode Mænd at tage sig af den. — Et af to Ting maa da skee. — Enten vil Regjeringen intet Hensyn tage til vor Bøn eller vi faae Høiskolen i Sorø. — Faae vi den kan den blive et Middelpunkt, faae vi den ikke have vi (Anstifterne) en god Grund til at lægge Underskriverne paa Hjerte at det er fornødent at de selv tage Haand i Hanke med og gaae ind i et dansk Selskab. — Jeg troer dette er den rette Side at gaae ind paa Sagen fra og at det kan hjælpe os enten til en Høiskole eller til et dansk Samfund eller til begge Dele. — Saasart Ansøgningen er trykt skal jeg sende Dem den. —

Med mange venlige Hilsner fra Alle er jeg med Høiagtelse Deres Høierværdigheds

ærbødige

H. Carlsen. —

²⁾ Formentlig enten Boie Frederik Outzen Boisen (1793—1876), 1848 Præst i Søllerød, eller Carl Christian Boisen (1804—1866), som i Maj 1848 var blevet afsat af Oprørsregjeringen fra sit Embede i Vonsbæk ved Haderslev, eller Frederik Engelhart Boisen (1808—1882), 1848 Præst i Skørpinge.

Carlsen til Grundtvig: 1854 $\frac{6}{5}$.

[Gl: Kjøgegaard den] 6te Mai 1854. —

S: T:

Hr. Pastor Grundtvig!

Jeg kan ikke have noget imod at festligholde Grundlovens Aarsdag, men i Sælsskab med Bondevennernes Førere, som have gjort deres til at nedværdige og ødelægge vor unge Frihed vil jeg personlig ikke festligholde Nogenting og allermindst Grundlovens Aarsdag. —

Da denne Beslutning staar fast hos mig, vil jeg ikke reise til Byen for at opponere. — Beslutter Bestyrelsen at deeltage i ovennævnte[en halv Side mangler]..... om Bestyrelsen ved at afslaae Indbydelsen, ingen Interesse havde for Grundloven, som er den eneste Grund jeg kan finde, da vil jeg ikke afgjøre hvorvidt deri kan være en Opfordring til Deeltagelse eller ikke. — Tiderne ere ellers af den Beskaffenhed at jeg ikke vilde have stor Fornøielse af en politisk Feide. — Hils Marie og Alle kjærligst fra Deres hengivne

H. Carlsen.

Grundtvig til Carlsen: 1857 $\frac{3}{7}$.

Khvn. 3die Juli 1857.

Høivelbaarne

Hr. Hofjægermester Carlsen!

.....

De har formodentlig seet, at her den 14de Juli skal begynde et saakaldt skandinavisk Kirkemøde, hvortil der, foruden Biskop Thomander³⁾ sagtens vil komme en heel Deel skaanske Præster, og skjønt Wexels⁴⁾ udebliver en halv Snees Norske. Hidindtil havde jeg været udenfor det hele og agtede at holde mig tilbage, hvor man ventelig kun sankedes for at befæste sig i den gamle Slendrian; men nys har den danske Deel af Bestyrelsen indbudt mig til at aabne Forhandlingerne, og da de gientog Ønsket, efterat jeg skriftlig havde meldt dem, at, skulde jeg med, da gik jeg ingenlunde udenom de brændende Spørgsmaal, men lige midt igiennem dem, som en christelig Olding der beskikker sin Deel i Guds Huus; nu har jeg lovet at tage Ordet for Alvor. Meget Udbytte er vel ikke at vente, men med Guds Hielp udretter man altid noget hvor man klarlig seer, man skal hen.

Kiærlig Hilsen til Dem alle fra lille Frederik som ordentlig

³⁾ Johan Henrik Thomander (1798—1865), svensk Teolog, 1856—65 Biskop og Prokansler i Lund.

⁴⁾ Wilhelm Andreas Wexels (1797—1866), norsk Teolog, 1819—66 Præst i Kristiania.

gaaer og praler af, at han har ridt paa en levendes Hest og et levendes Æsel, og saa fra

Deres
N. F. S. Grundtvig.

Grundtvig til Carlsen: 1858 ⁸/₃.

Khvn. 1858 Marts 8.

Høivelbaarne

Hr. Hofjægermester Carlsen!

I Anledning af vor Samtale, for kort siden, om lille Frederik Langes Opdragelse, hvis Vorherre kalder mig herfra i hans umyndige Aar, da skal jeg, efter Deres Ønske, herved skriftlig gientage hvad jeg tidligere vist nok mundtlig ogsaa har sagt begge mine voxne Sønner, at hvis jeg bortkaldes uden at have skriftlig gjort nogen anden Bestemmelse, s a m m e n m e d d e n n e, da er det mit Ønske og min sidste Villie, at Frederik Langes Opdragelse aldeles overlades til hans Moster Jutta og hendes Mand, Pastor Rørdam i Lyngby, som dertil har erklæret sig villige.

Ligesom jeg paa den ene Side derved har for Øie, at min Søn ei under Opvæksten skulde blive fremmed for sin elskelige Moders Minde og hendes nærmeste Slægt, saaledes er det paa den anden Side mit Skøn, at jeg snarest tør vente af min Ven Pastor Rørdam og hans Hustru, min Veninde, som kiender og, som jeg troer, billiger mine fra det Sædvanlige meget afvigende Grundsætninger om den ægte, fri og levende Menneske-Dannelse, at de hverken vil lade sig lokke eller true til at underkaste lille Frederik et Trældoms-Aag og en Examens-Afretning, som jeg er vis paa, især netop for ham vilde være ødelæggende.

Jeg har det Haab, at om end mine voxne Sønner om lidt eller meget af dette skulde være uenige med mig, og skulde kunne gjøre nogen Vanskeligheder, de dog af Agtelse for deres gamle Faders vel overlagte Beslutning og tydelig udtalte Villie, finde sig deri.

Ærbødigst og venligst

N. F. S. Grundtvig.

Carlsen til Grundtvig: 1861 ⁵/₇.

Gl: Kjøgegaard den 5te Juli 1861.

Høierværdige Høivelbaarne

Hr. Biskop Grundtvig!

Min kjære Svoger! De vil have erfaret at jeg har udmeldt mig af Dannevirkeforeningens Repræsentantskab etc., samt at jeg dernæst med Flor⁵) har indgivet et Forslag om at Foreningen skulde

⁵) Politikeren og Skolemanden Christian Flor (1792—1875), som i Trediveerne og Fyrreerne var Danskhedens Forkæmper i Slesvig.

opløse sig.⁶⁾ — Dette Forslag har jeg hørt sige at Repræsentantskabet har lagt ad acta. — Da vi i vort — Flors og mit — Forslag ikkuns have anført de Grunde for en Opløsning, som kunde anføres uden at compromitere nogen, og disse Grunde paa ingen Maade, for mig, ere de eneste, der taler for en Opløsning, saa har jeg beholdt en Følelse af, at min Tilbageholdenhed kunde compromitere en Deel af mine Troesbrødre, og det er derfor jeg agter i Dag med faae Ord at sige Dem i Fortrolighed hvorfor jeg ikke vil have noget med Foreningen at gjøre længere, selv om den ikke er skadelig — som jeg troer den er nu, af de Grunde Flor og jeg have anført. —

Efter min fulde, paa en sammenhængende Række af Erfaringer grundede, Overbevisning ledes Foreningen nu af Folk, der ville, om det er dem muligt, ved en hensynsløs Politik styrte Danmark i en Krig for at Sverig kan faae Leilighed til at deeltage i Krigen og besætte Danmark med en Armee; Følgen vil da blive at Sverig efter Freden beholder saameget deraf som muligt eller saa lidt som Lykken levner. — Mundtlig er jeg beredt til ved Leilighed at forelægge Dem alle de Grunde hvorpaa jeg støtter denne Overbevisning. —

De kjender mit nordiske Sindelag, saa at jeg ikke behøver at sige Dem at det er noget Andet end Frygten for et nordisk Forbund, der bestemmer mig til aldrig at bidrage til at bringe saa upaalidelige Folk til Magten i Danmark, som dem der kom dertil om det lykkedes Dannevkf. at styrte den bestaaende Regjering.

Jeg har ikke villet lade Dem være uvidende om hvad jeg tænker. Hils Adelheit⁷⁾ og Børnene.

Deres hengivne
H. Carlsen.

Grundtvig til Carlsen: 1861 ^{6/7}.

Gl. Kongevei 6te Juli 1861.

Høivelbaarne

Hr. Hofjægermester Carlsen!

Ja, kiære Ven! Det er sandt, at Dobbelt-Skridtet af Dem

1. og Flor, baade uden Varsel at udtræde og at raade
2. til Selskabets Opløsning har jeg misbilliget endogsaa

⁶⁾ Dannevirkeforeningen var blevet stiftet i Januar 1861 af Mænd som Balthasar Christensen, Blixen-Finecke, H. R. Carlsen, Chr. Flor og Grundtvig; den skulde virke for en kraftig eider-dansk Politik. Den fik imidlertid ikke nogen større Betydning, og allerede det følgende Aar opløstes den (Neergaard: Under Junigrundloven II 1, 440 ff.).

⁷⁾ Grundtvigs tredje Hustru, Asta Tugendreich Adelheid, f. Komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs.

høiere end det vel sømmer sig for en gammel, aflægs Stakkel, der selv ingen Ting kan gjøre. Vist nok er nu den Grund til begge Dele, som De i Deres ærede Brev udvikler, ganske anderledes vigtig og vægtig end hvad jeg har seet paa Tryk, men deels synes mig, det skulde netop forhindret Forslaget paa en aldeles utilstrækkelig Grund, og deels maa jeg bekiende, at jeg, selv under Forudsætningen af den Fare, De vist nok med Føie regner paa, ikke kan finde mig i Tankegangen.

- Vi er saaledes vist enige om, at Dannevirke-Foreningen,
3. hvad saa end dens Ledere vilde, uendelig kan bidrage til at styrke den nærværende Styrelse, med mindre denne aabenbar vilde styre ad Helvede til, og i dette Tilfælde mener jeg, og synes, alle Danskere maae mene, at der ikke kan findes en saa upaalidelig og tvetydig Mand i hele Kongeriget, at vi jo
 4. maatte ønske Roret i hans Haand, naar han var den eneste, som muelig vilde og kunde redde Skibet fra den visse Undergang; thi hvor alt staaer paa Spil, maa jo alt voves for muelig at vindes.

- Da jeg nu paa den anden Side ikke kan skønne rettere,
5. end at Dannevirke-Foreningen ligesaavel nu og herefter som ivinters, og maaskee endnu mere er uundværlig, om den nærværende Styrelse skal gyse tilbage for at gjøre det værste, saa maa jeg nødvendig ønske, jeg kunde gjøre langt mere end der staaer i min Magt til at holde den skrøbelige Forening ilive og sætte Mod i den.

- Er det sandt hvad man siger og hvad jeg finder ganske rimeligt, at Rusland nylig i stærke Udtryk har protesteret mod Holstens Fraskillelse, da vil jo enten Krigen eller Trældommen være uundgaaelig, og mit Valg vilde da være utvivlsomt, hvor store Farer saa end Krigen selv i lykkeligste Tilfælde udsatte Danmarks Frihed og Selvstændighed for.

Det har vist nok kostet gamle Kong David megen Overvindelse at benytte sig af Job og betroet ham Ledelsen af hele Folke-Magten, men han gjorde det dog, i Tillid til Vorherre, og kom ikke til at fortryde det.

Med Tak fordi De vilde oplyse den optaaede Sag, og med kiærlig Hilsen fra os alle til Dem og Deres

venligst

N. F. S. Grundtvig.

Fra Rørdam kan jeg hilse, vi var der i Torsdags, og fandt dem raske og glade.

Carlsen til Grundtvig: 1861 ⁷/₇.

Gl: Kjøgegaard den 7de Juli 1861. —

Høivelbaarne

Høierværdige Hr. Biskop Grundtvig!

Kjære Ven! Naar jeg svarer paa Deres Svar, saa er det hverken af Rethaverie eller fordi jeg har det allermindste Personlige mod Blixen⁸⁾ et B: Christensen⁹⁾ etc: men først for at oplyse Dem om hvad der bestemte min Fremgangsmaade ved Udmeldelsen og dernæst fordi jeg troer De betragter Dannevirkeforeningens Betydning for Øieblikket urigtigt, hvilket jeg nødig vil have for Danmarks og for Deres Skyld. —

Hvad nu først angaaer at jeg udtraadte af Bestyrelsen »uden Varsel«, saa veed jeg ikke hvem det er De mener jeg skyldte et Varsel. De og Rørdam ere de eneste hvem jeg af personlige Grunde maaskee skyldte et Varsel; dersom min Udtrædelse ikke, i mine Tanker, havde været en saa naturlig Følge af at jeg ikke kunde være tilstede i Byen og deeltage i Bestyrelsesbeslutningerne, at det snarere var forunderligt at jeg ikke før havde udmeldt mig end at jeg nu først har gjort det, saa kunde jeg maaskee have anseet det for fornødent at forklare mig for gl. Venner. —

Hvad angaaer Blixen og B: Christensen, da tilbød jeg dem, da jeg i Marts reiste fra Byen, at lade en Anden constituere i mit Sted, men begge afslog dette meget bestemt og forsikkrede mig at man ikke i Bestyrelsen skulde foretage Noget uden forud at indhænde mit Samtykke. — Dette Løfte har man brudt men at jeg før Valgene ikke vilde gjøre noget Skridt for ikke at virke forstyrrende ind paa Udfaldet, et eller andet Sted, det skedte naturligviis fordi jeg ikke ønskede at svække Oppositionen. —

Naar jeg paa ganske almindelig og lovlig Maade melder mig ud af Bestyrelsen for Df: saa finder jeg at jeg har et naturligt Krav paa at mine Venner antage at jeg har haft god Grund dertil. — Er der noget heri der er dem dunkelt, saa kan og maa de spørge mig ad før de dømme, ellers er Feilen deres og ikke min. —

Naar De anker over at vi (Flor og Jeg) raade til Selskabets Opløsning, saa kommer det naturligvis deraf at De anseer Foreningens Bestaaen for gavnlige; men vi ansee den nu for skadelig

⁸⁾ Politikeren Carl Blixen-Finecke (1822—1873), som paa dette Tidspunkt var Tilhænger af Eiderpolitikken og Skandinavismen.

⁹⁾ Politikeren Balthasar Christensen (1802—1882), en af Bondevenernes Førere.

og derfor er det jo naturligt at vi foreslaae dens Opløsning. — Med Villie have vi valgt den Form først at udtræde af Bestyrelsen og dernæst som Medlemmer at henstille til Repræsentationen om den vilde indstille Opløsning til Generalforsamlingen eller ikke. — Herved sparede vi Foreningen (og ikke mindst Blixen) for hæftige Forhandlinger, hvori let ubehagelige Oplysninger, der kunde tages til Indtægt af Modstanderne, maatte fremkomme. —

For Flors Vedkommende var hans forestaaende Reise til Sverig ogsaa et Motiv til ikke i sidste Øieblik at fremlægge som Bestyrelsens Formand et saa afgjørende Forslag. —

Hvad nu Nyttens af Foreningens fortsatte Bestaaen angaaer, da er den slet ingen i mine Tanker. — Regjeringen frygtede Foreningen i Vinter deels paa Grund af de usikre og krigerske Forhold i Europa, og deels fordi der stod Mænd i Spidsen som den ventede kunde og vilde fortrænge den, og endelig fordi den offentlige Mening ikke havde bestemt dannet sig og var bleven udtalt. —

Nu ere Forholdene i Europa forandrede, de Mænd der ledede Foreningen ville og kunne ikke danne nogen Regjering tilsammen, og den offentlige Mening har udtalt sig. — Under almindelige Omstændigheder vil Foreningen derfor ikke kunne paavirke Regjeringens Beslutninger, men kuns være en Bussemand for de Eenfoldige, og under overordentlige Forhold vil Foreningen blive farlig naar den er i Blixens, B: Christensens og Consorters Hænder. —

De maa nemlig ikke oversee, at medens De kuns vil gribe til fortvivlede Midler for at rædde os ud af en fortvivlet Stilling, saa vilde andre fremkalde en fortvivlet Stilling for at komme til at anvende fortvivlede Midler. —

Til en saadan Færd vil jeg ikke være med. — Mit Hjerte staaer endnu til en reen dansk Politik, og om dette Haab skulde slaae Feil, saa er det altid tids nok at vende sig til Carl den XVde, naar Omstændighederne virkelig retfærdiggjøre det. — Men saa skal det for mit Vedkommende skee aabent og saa uforbeholdent som Loven tilsteder.¹⁰⁾ —

Dette er min uforanderlige Anskuelse. — Kan jeg ikke overbevise Dem, saa faaer De i Guds Navn gaae efter Deres nuværende Overbevisning, og jeg tænker, dersom De tager Feil i Deres Gang, at Herren vil oplyse sin gamle Tjener i rette Tid. Tager jeg feil, saa er det af Mangel paa Seekraft. Jeg har ikke for min Fornøielses Skyld først lagt mig ud med det ene Parties Ledere og

¹⁰⁾ Under Forhandlingerne om en skandinavisk Union i Foraaret 1864 foretog Carlsen en saadan Henvendelse til Carl XV.

saa med det Andets; men jeg agter min egen alvorlige Overbevisning for den eneste Rettesnor for mine Handlinger og skal hverken dadle mine Venner »høit« eller lavt, fordi de have en anden Anskuelse, og endnu mindre skal jeg underlægge dem andre end hæderlige Motiver saalænge det ikke er aabenbart at jeg er nødt dertil, hvilket jeg veed ikke vil indtræffe med Dem. —

Hils Fredrik, Adelheid og Børnene venligst

fra Deres hengivne

H. Carlsen. —

Carlsen til Grundtvig: 1865 $\frac{1}{2}$.

Gl: Kjøgegaard $\frac{1}{2}$ 65. —

Høierværdige

Hr. Biskop Grundtvig. —

Jeg har med Bedrøvelse hørt at Deres Hustrue har haft et Anfald af Blodstyrtning. — Vær saa venlig og hils hende kjærligt fra E m m y¹¹⁾ og mig, og beed Frederik skrive os et Par Ord til om hvorledes hans Moder har det.

De har formodentlig hørt at en Deel af Deres Venner have forenet sig om at arbeide for at bevare den folkelige Frihed. Jeg har ikke villet anmode Dem om formeligt at tiltræde Forbundet, men jeg venter dog at vi faae godt af Deres Raad. — Det følger iøvrigt af sig selv, at Døren altid staaer aaben for den Mand, hvis Virksomhed egentlig har gjort det muligt for os at samles. — Dersom De derfor synes saa, da skal jeg iforveien underrette Dem om Møder hvori Sager af Vigtighed maatte blive forhandlede.

Jeg kommer, vil Gud, den 8de til Byen i Hotel Phoenix, og haaber da snart at kunne see ud til Dem og Adelheid. —

Deres hengivne

H. Carlsen. —

Carlsen til Grundtvig: 1866 $\frac{27}{3}$.

den 27de Marts 1866. —

Høierværdige

Hr. Pastor Grundtvig!

Balthasar Christensen har bedet mig sende Dem medfølgende Pjece¹²⁾, og anmodet mig om at bede Dem om at yttre Dem om Grundlovssagen i det samme Nummer af Høgsbros Blad¹³⁾,

¹¹⁾ Carlsens Datter, Emmy Carlsen (1842—1912), Stiftsdame i Vallø; oprettede ved testamentarisk Bestemmelse Den Carlsen-Langeske Legatstiftelse.

¹²⁾ »Til Vælgerne angaaende Grundlovssagen«; heri redegjorde Grundlovsforslagets Modstandere for deres Synspunkter.

¹³⁾ Grundtvigs Tilhænger, Politikeren Sofus Høgsbro (1822—1902), udgav 1865—83 det demokratiske Ugeblad »Dansk Folketidende«.

hvori »Til Vælgerne« optages. Dette er jeg herved saa frie at gjøre. Jeg vil holde min Stilling i Grundlovssagen saa længe min Overbeviisning er uforandret, og det er den fremdeles. —

Jeg beder Dem hilse Deres Hustrue venligst fra

Deres hengivne

H. Carlsen. —

Carlsen til Grundtvig: 1866 ²⁵/₆.

Gl: Kjøgegaard den 25de Juni 1866. —

Høierværdige Hr. Biskop Grundtvig!

Kjære Ven!

Vi faldt da i Roeskilde¹⁴) med 17ten—19ten Stemmers Overvægt for Modstanderne. Hermed er 5te Junigrundlovens Skjæbne afgjort. —

Skal der herefter udrettes Noget for Folkelighed og Friedhed, saa maa man samle i Landet alle som ere virkelig friesindede under anerkjendte Ledere. — Kjærnen vil her i Landet blive dem der have tilegnet sig Deres Oplysninger. — Jeg er villig til at forsøge dette, dersom De billiger det og troer at jeg har saameget Begreb om hvad det gjælder om at jeg kan udrette Noget uden at gaae altfor meget vild. — Men i saa Fald vilde jeg bede Dem om at modtage det Valg¹⁵) der faldt paa Dem i Horsens, og at udtale Dem om Betingelserne for et frit Folkeliv i Danmark. —

Jeg har bedt B: Christensen, Høgsbro og K r a b b e¹⁶) at komme herud for at vi kunne overveie hvad der maa gjøres for at samle og ordne Folkepartiet under anstændige Førere, og jeg venter dem engang i denne Uge. Jeg vilde derfor gjerne vide snarest muligt, om der er nogen Anden, som De ønsker jeg skal tilkalde til Raadslagning. —

De gamle Bondevenner ere opløste (som vel er) og dersom ingen tro dansk Mand forsøger at samle Oppositionen i Almuen, ville vi under den nye Forfatning gaae en slem Tid imøde.

Det er Kongens Udtalelse paa Eremitagen¹⁷), der bragte Bønderne i Kjøbenhavns Amt til Frafald. —

Hils venligst.

Deres gamle Ven

H. Carlsen. —

¹⁴) Ved Valgmandsvalget af Rigsdagens Landstingsmænd for nordsjællandske Kreds (Københavns, Frederiksborg og Holbæk Amter) den 23. Juni 1866 i Roskilde blev der ikke valgt en eneste Venstremand; bl. a. faldt Carlsen og Balthasar Christensen.

¹⁵) Til Landstinget.

¹⁶) Politikeren Christopher Krabbe (1833—1913), en af det nationale Venstres Ledere.

¹⁷) Ved Hundredaarsfesten til Minde om Københavns Amts Ryttergods'

Grundtvig til Carlsen: 1866 ^{27/6.}¹⁸⁾
 Gamle Kongevei den 27de Juni 1866.
 Høivelbaarne Hr. Hofjægermester Carlsen
 til Kjøgegaard.

Kjære Ven!

Jeg har rigtignok modtaget Valget til Landstinget, og skal med Guds Hjælp, d e r sætte Grundlovssagen og Folkeligheden i sit rette Lys, men selv dette kunde jeg umuelig gjøre naar jeg ikke selv under de nærværende fortvivlede Omstændigheder nærrede Haab om at kunne bevæge enten Regjeringen til at tage det ulykkelige Forslag tilbage eller bevæge Thinget til at forkaste det, thi blev det Lov, da seer jeg ikke der paa lovlig Maade kunde udrettes det Mindste for Folket og Friheden. Vil derfor mine Venner udenfor Thinget støtte mig da maa de støtte Sagen, og ved Rigsdagens Aabning indgive til Landstinget en saa stor Adresse eller saa mange smaa Adresser som mueligt, med det Indhold: at da Kampen for Juni-Grundloven uforandret ingenlunde som det havde faaet Udseende af er en Parti-Sag men en Livssag for det danske Folk og dets Frihed, saa beder man Thinget indstændig ikke at vedtage det hvilende Grundlovsforslag, som staaer fjendtlig mod den almindelige Valgret og dermed mod hele den fri Livs-Bevægelse hos det danske Folk.

Dette er nemlig hvad jeg med al den Kraft og Oplysning som jeg har vil gjøre gjældende i Thinget, og hvormed efter min Forstand den danske Folkesag for Øieblikket maa staae eller falde.

Med kjærligst Hilsen fra os Alle

venligst
 N. F. S. Grundtvig.

Carlsen til Grundtvig: 1867 ^{12/1.}¹⁹⁾
 Raadhuusstræde den 12te Januar 1867.

Høierværdige

Hr. Biskop Grundtvig!

Kjære Ven! Jeg maa endnu ikke gaee ud, derfor skriver jeg Dem til. —

Høgsbro har bragt mig Deres Paalæg om at faae Rigsdagen til at udtale sig om vort Folks Ret i Slesvig og til det danske Slesvig med Videre, som jeg ikke her gider gjentage. —

Jeg har selv tænkt paa Noget saadant og skal af al min Magt fremme Sagen. — Jeg troer, hvad Formen angaaer, at denne Ud-

Overgang til Arvefæste d. 28. Maj 1866 opfordrede Christian IX i sin Tale Landbostanden til at medvirke til Vedtagelsen af det hvilende Grundlovsforslag.

¹⁸⁾ Dette Brev har Grundtvig dikteret sin Hustru.

¹⁹⁾ Trykt i Aage Friis: Det nordslesvigske Spørgsmaal I 350 f.

taelse lettest kunde skaffes Indgang og Gjennemgang, om den knyttedes til Throntalens Ros eller Tak til Frankrig.²⁰⁾ — Man kunde dermed dog have sagt Alt hvad man burde til hele den civiliserede Verden, og lægge et nyt Tryk paa Hr. N a p o l e o n.

Men i alle Tilfælde vilde jeg bede D e m om at sende mig, om muligt paa M a n d a g førstkommende et Udkast til en saadan Udtalelse. — Deels er der ingen nærmere end De til at tale det danske Folks Sag, og deels antager jeg De allerede har tænkt over h v o r l e d e s en saadan Udtalelse burde lyde, hvilket jeg ikke har. — Kan De ikke paa Mandag, saa dog snarest muligt, da vi ellers komme forsilde.

Med kjærlige Hilsner

Deres hengivne

H. Carlsen.

P: S:

Beed Fru Adelheid om at lade mig vide n a a r jeg faar Udtalelsen. —

Carlsen til Grundtvig: 1867 ^{30/1}.²¹⁾

Raadhuusstræde den 30te Januari 1867.

Høierværdige

Hr. Biskop Grundtvig!

I Anledning af Deres ærede Brev af Dags Dato tillader jeg mig at underrette Dem om, at jeg fastholder min Betragtning af, at jeg ikke vil indbringe Forslag af Adressen til Kongen.²²⁾ — Jeg tillader mig at tilføie, at jeg antager min Forespørgsel vil finde Sted paa Mandag.²³⁾ —

Hengivenst

H. Carlsen.

²⁰⁾ I Trontalen ved Rigsdagens Aabning den 12. November 1866 takkedes N a p o l e o n III for Indsættelsen af Artikel 5 i Prag-Freden. (Jvf. Aage Friis: Den danske Regering og Nordslesvig I 242 f.).

²¹⁾ Trykt i Aage Friis: Det nordslesvigske Spørgsmaal I 353.

²²⁾ Vedrørende Danmarks Ret til Nordslesvig ifølge Prag-Fredens Artikel 5.

²³⁾ I Folketingets Møde Mandag den 4. Februar 1867 stillede Carlsen følgende Forespørgsel til Udenrigsministeren (F r i j s): »Naar agter den ærede Udenrigsminister at meddele Thinget den fornødne og sædvanlige Oplysning om den af Regjeringen hidtil fulgte Udenrigspolitik og de med fremmede Magter førte Forhandlinger?« (Se iøvrigt Aage Friis: Den danske Regering og Nordslesvig I 248 ff.).